

cum Mirandam Parte 2. Quæſt. 47. Artic. 8. Concluſiſ. 2. Sed vt demus ita elle, quod citatus ſcriptor ait, eo ductus fundamento, ne ſcilicet recedatur a iure communi; quod non eſt magnum inconveniens, quando receſſus talis Apoſtolicæ auotioritate conceditur, quæ circa hoc ampliſſimam habet potestatē, auocando etiam cauſas Ecclesiasticorum ad ſaculatia tribunalia ſpectantes, vt bene ex iure oſtendit Emmanuel Rodricus ſuprā ſ. Quantum cum Couarriuia & aliis; vt demus inquam ita elle; non tamen habet locum vbi priuilegium eſt manifestum, & concedit conſeruatores etiam ad cauſas, quæ requirunt indaginem, quia cum necelaria eſt, jus prohibet circa illas Conſeruatores procedere, juxta dicta n. praeceſſenti.

Neque legi Regia effe contraria, quia non tollit priuilegia. 62 Non item obſtar lex Regia citata num. 56. 1. ſcilicet & 2. Titul. 15. lib. 2. Verba illius, 1. ſcilicet ſunt: *Los conſeruatores dados, y deputados por nuestro muy ſanto Padre, no ſean oſados de perjudicar nuestra juridicion ſeglar, ni ſe entremetan a conocer, ſalvo de iniurias, y ofenſas maniſteſtas, y notorius, que ſuelen ſe hechas a las Iglesias, o Monasterios, y perſonas Ecclesiasticas, ſeunque los derechos communes diſponen, y los sanctos Padres, que los ordenaron, y no mas, ni allende no embargante qualchequier comiſſione, o poderes, que leſſean, o ſon dados, &c.* Non ergo licebit virtute priuilegiorum, ad ea quæ, eo quod notoria non ſint, indaginem requirunt, jurisdictionem prorogare. Non inquam obſtar: nam conſequentia eſt illegitima, & potius oppoſita eſt deducenda. Si enim quia sancti Patres, ſummi inquam Pontifices, qui ius canonicum conſiderunt, Conſeruatores pro maniſtis iniuriis etiam contra laicos, concedunt, illorū eſt diſpofitoribus obediendum: ergo etiam eorumdem priuilegiis, quæ ſimilem habent auctoritatē, &

Que Societas habet, in Regio Coſſilio reſiſtrata. ab eadem originē habent potestate. Præterquam quod hoc non eſt jurisdictionem ſacularem perturbare; non enim perturbat, qui ſuo; aut ſibi legitime delegato iure virtur, & quod omnem dubitationem ſubmovet, priuilegia Societatis, quorum communicationem Religiones plures habent, & praefertum Mendicantes, in Regio Indianum Coſſilio registrata ſunt, & iuxta ea ſapienti conſeruatores electi, qui non tantum in notoriis iniuriis, ſed etiam in iis, quæ judicialem requirebant indaginem, proceſſerunt.

63 Quod autem ex legib⁹ citatis infert P. Fragoliſ ſuprā pag. 470. n. 27. ſcilicet Regulares non poſſe conuenire debitores coram suis conſeruatorib⁹, quod, & ipſe antecedenter probauerat, dubia quæſtioniſ eft, an ſcilicet priuilegia eorum ſe ad id extendant, an non? & quidem, quod non te extendent, ex citatā lege deduci nequit: quia aliud eft commiſſio, & facultas etiam ampli in forma communi: aliud iuxta ſpecialia priuilegia. Si ergo illa dentur, non ſunt à lege villatenus improbatæ. Quia quemadmodum non improbanct, quæ ultra notorias iniurias ſe extendunt, ita neque illa, quæ ad debitores extendi poſſunt, ex amplitudine Apoſtolicæ potestatis. Aliunde ergo eft poſſicio illa comprobanda. Contra quam ſentit Fr. Emmanuel ſuprā Artic. 12. ſatis id luculentter oſteudens cum aliis bona nota ſcriptoribus, vt non poſſit non illa ſatis probabilis iudicari.

Quia tameſi res, vt dixi, dubia quæſtioniſ eft, in calu contingentē poterunt Auditores Regii, quod maluerint pronuntiare. Et hoc non obſtantē Constitutione Gregorii XV: quia illa non tollit quod minùs Religioſi auctoſtati eſſe poſſint pro maniſtis iniuriis, pro quo videri poſteſt Cardinal. Lugo ſuprā ſum. 5. quia & notoriam iniuriam poſſunt inferre debitores. Et Lauretus de Francis in Controverſiaſ pag. 116. adducens Cardinalium Declarationem.

ſ. III.

Aſſertiō ſexta de verbalibus noſumentis.

64 Dico ſexto, Probabilifſimum eft pro iniuriis verbalibus poſſe conſeruatores nominari. Pro quo videndus Dom. Solorzanos citato Cap. 26. num. 116. & ſeqq. & in Politicā pag. 737. s. Pero eftos, & ſeqq. Vnde & conſequenter probabilifſimum eft Auditores Regios ad eos approbados teneri, niſi circumſtantiae occurrant, quæ inconvenientia grauia in tali nominatione conuincant. Pro iniuriis quidem & dannis, Religioſi Conſeruatores ius, & priuilegia concedunt. Et quod ad iniurias ſpectat tam eft clarum, quærum quod clarifimum. Quoad dannam etiam id benē oſtendit Fr. Emmanuel citato Artic. 12. & habetur expreſſe in Bullā citatā Gregorii XIII. pro Societate verbis illis: *Quo quo modo indebet moleſtari, vel eisdem grauamina, dannia, aut iniuriis irrogari. Vbi & illa. Per que ipsi, verumque res, & bona à noxijs iuſtitia miniftrio præſeruarentur. Atqui in verbis & noſumentis, & dannis, & iniuria copulantur, ergo pro illis poſſunt conſeruatores iudices deputari. Minor eft maniſta, circa quam nedum paginæ, ſed libri poſſent impleri.*

65 Scriptura quidem variis in locis linguaſ damna commemoſat, vt non immerito Diuus Iſidorus Peluſiota ſic admoneat Lib. 2. Epiftol. 158: *Id agite ut linguaſ ſexentis fratrib⁹ comprimatis. Pro quo & Diuus Valerianus Homiliā 5. Ita ſcribit: Hoc habet lingua malitiosa commercium, ut lites ferat, odia moueat, mortes acquirat; ita in hoc loco Salomonē dicente: Lingua multos conturbauit pacem habentes, ciuitates deſtruxit, & domos effodit. Falluntur profecti, qui putant nihil eſſe ferro fortius, nihil veneno violentius; quamus autem iſta in perſicendis morib⁹ ha- bant peculiare naturæ beneficium; cedunt tamen in contentione verborum. Nihil enim eſt tam noxiū, aut malitioſum, quod non viribus ſuis minus ſi ſe initiat a ſemel lingua commouerit.* Hæc ille: & alia ciuitas tamquam Salomonis locum Ecclesiasticū 28. Cū tamē liber ille Iesum Siracidem habeat auctorem, eā ſortafſe de cauſa, quia ex Salomonis ſententiis coagmentatus, vt aduertit P. Cornelius in Prolegomenis ad illum. Cap. 2. 8. ſeunda, quia. Vnde & alii Patres eum vti Salomonis citare ſoliti, vt videri apud eundem poſteſt. Locus autem integrè proponendus ſic habet: *Sufſur & bilinguis maledictus; multos enim turbauit pacem habentes. Lingua terria multos commouit, & diſpergit illos de gente in gentem, ciuitates muratas diuitum deſtruxit & domos magnatorum effodit.* v. 15. 16. & 17. Vbi & addendum quod ſequitur, Verſ. 21. & 22. *Flagelli plaga luorem facit; plaga autem lingue commiuet*

Aſſertiō 6. pro iniuriis verbalibus ut que- uem. eligi & ap- probari Conſeruatores.

Priuilegia Societatis.

Lingua damna.

D. Iſidorus Peluſiota.

D. Valeria-

nius.

Aſſertiō 1. peccare grauior commiuet.

Ecclesiasticū 28. v. 15. 16. 17. 21. & 22.

Auditores circa paenam commiſſi ut peccare queant. 119

Niet offa. Multi ceſſerunt in ore gladij, ſed non ſic, quæ qui interierunt per linguaſ ſuam. Hinc illa Diuiniſi ſententia in Capitibus Paræneticis Cap. 2. Satius eſt temere mittere lapidem, quærum verbum. Qui ergo neget à lingua ſingentia & noſumenta & dannam protenire.

66 Quod autem ad iniuriam ſpectat certo eft certius eam in verbis frequentius, quærum in rebus deprehendit. Vnde Theologi omnes reſtitutionis obligationem agnoscunt, quando alicuius fama verbis eft alterius denigrata. Immò iniuria ſpecialiter de verbali dicitur, teſte Vlpiano L. 1. D. de iniurijs & famos. libell. Et ita communis acceſſum: vt pro contumeliam ſumatur, quod & diſtum ab Vlpiano. Pro illis ergo merito Conſeruatores adhibentur, & ab Auditoribus rem justè expeditibus approbadis: eft enim euidentis huiusmodi demonstratio. Pro notoriis iniuriis poſſunt Conſeruatores deputari: in verbis poſtule eſſe magna, & notabiles iniuria: ergo pro illis poſſunt Conſeruatores iudices deputari. Et hæc in Indiis præfertum attendenda; in quibus maximè oportet, vt Religioſi curam habeant de bono nomine; cum de conuertione infidelium, & promotione fidei agere debeant; cui etiā poſitiuē non incumbant, debent tamen impedimento non eſte, quo minùs regnum Christi merito & numero, juxta Ecclesiastis preces, augentur. Nec plura hoc loco de Conſeruatorib⁹, cum plura dici poſſent, ſed quæ conſientia negotiū non ita concerne re videantur, de quibus conſiliū etiā poſteſt Dom. Villarœl Parte 1. pacifice gubernationis, Quæſt. 8. Artic. 13. vbi Doñ. Solorzando conſormita propoſit. Et Doñ. Reyna de Perfecto Prælato, Tomo 1. Libr. 2. Tractat. 2. Cap. 8.

Vnde euiden- diſcur- ſia pro cauſa preſenti.

Aſſertiō 2. ad reſtitu- tionem te- morijs qui- bus poena erat appli- canda.

C A P V T X.

Circa inquifitionem de commiſſis mer- cium prohibitarum, vulgo, de con- trauando, qualiter delinquentे Indici poſſint Auditores.

ſ. I.

Pro resolutione Aſſertiō Auplex.

67 E X Siuā, Philippiſis, & Nouā-Hiſpaniā merces quædam pér leges Indicas prohi- buntur, eō quod eārum in Provinciis alias aduectio communi utilitati obſtare iudicetur. Huic ergo inquifitioni quidam Auditores affiſſit, quæ ſeuera ſatis ſoleat, merces elancularia exportatione aduectarum amittione. In qua tamen ſuā ſoleat fortes auaritiae familiares admiſſeri, quæ ſi iudices iſplos attingant, ſunt dubio procul turpiores. Pro quibus

Dico Primò. Auditor circa prædicta inquiſi- tio- nis grantiter peccat, ſi à ſua obligacione dege- nerans, ita diſſimuler, vt prohibita merces in Provinciis iſtis inducantur. Id conſtar; quia leges prohibentes iuste debent iudicari, & maxi- mè ab iis, quibus ſpecialis eārum cuſtodiā Rege,

& qui ſuo nomine ius dicunt, iniungitur. Vi- deantur dicta num. 57. & cū aliis communis in eo vertatur utilitas in re momenti non parui, ex eo ſi fine graui non poſſe crime violari. Et quidem doctrina illa de lege poenali, quæ à mu- litis traditur, non ſciliſ obligare in conſientia, hīc applicari nequit; quia tantum in illis cadere poſteſt, qui merces aduehunt, & earum commiſſione ſatis puniti conſentiant, vt non ultra damnationis æterne ſupplicio videantur ſubiiciendi, juxta dicta Titul. 2. cap. 9. non verò in Iudices, qui non ex vi legis directe, ſed ratione officii ad eārum obſeruantiam obligantur. Videatur etiam P. Suarius de legibus Lib. 5. Cap. 11. num. 6. P. Fragiferus Tom. 1. pag. 942. num. 72. & pag. 945. num. 80. & P. Thomas Sancius Tom. 1. Conſiliorum lib. 2. Cap. unico dub. 9. num. 5.

68 Dico ſecundò, Auditor in cauſa prædi- cto diſſimulans, tenetur ad reſtitutionem facien- dam iis, quibus merces tales erant applicandæ, juxta legum diſpositionem: ſic citati, ex quibus P. Sancius magis juxta terminos quæſtioniſ lo- quitur ſ. Ad tertium. Sicut & P. Rebelloſ Lib. 1, de Reſtitutione Quæſt. 16. num. 2. cum Gabriele, & Soto, P. Molina Disputat. 739. num. 5. qui & alios afferit, & iis adducent Nauarra Lib. 3. Cap. 4. num. 141. & eft expreſſa diſcipliſ L. Properandum ſ. Sin autem aſterra. Et ſ. Sancimus C. de Indic. Vbi qui peccant in omittendo, tenentur ad intereſſe in totum. Ratio eft, quia ex officio tenentur ad impediendum juxta nuper dicta: qui autem impide ex officio tenetur, & non impedit, ad reſtitutionem obligatur, cum peccatum eius ſit contra iuſtiā commutatiū; neque enim contra diſtributiū eft, neque contra legalem, & vindicatiū, ut conſtat.

Dices teneri quidem ex iuſtiā commutatiū, ſed tantum ad partem ſalarii, non verò ad poenam, Regiæ Cameræ aut denuntiatori applicandam. Verū hoc non virget; nam tenetur pro danno: atquæ dannum non eft proprium, ſed aliorum; aliás numquam ratione danni ex offici poſſimā administratione ſecuti alia obligatio reſtitutionis conſurget, niſi quæ ad partem ſalarii per- tinet.

69 Quæ instantia eft quidem urgentissima: niſi loquuntur ſunt, qui conſent iudicem non condenmant ad mercum talium amil- fionem, & ſic ſicum, alioſque tali emolu- mento fraudantem, ad reſtitutionem non obli- gari: quia talis iudex non conſtituit primariò ad locupletandum ſicum, ſed ad legum obſeruantiam procurandam, ob illarum utilita- tem. Sic cum aliis Pharaonius in Append. Tract. 2. ſeff. 10. Caſu 4. Bonacina Tomo 2. Diffut. de Reſtitutione Quæſt. 2. Punto 11. num. 11. Diana Parte 3. Tractat. 5. Reſolut. 52. & Tract. 6. Reſolut. 35. ſ. Terriò Index. Escobar del Corro Tractat. de Vi- tio- que foro. Articulo 4. num. 75. Thomas Hurtadus Tractat. ultima Reſolut. 12. P. Azor Parte 1. Libr. 5. Cap. 8. quæſt. 5. in fine P. Tannerus 2.2. Diffutat. 4: Quæſt. 6. num. 81. & P. Gaspar Hurtadus Diffutat. 5. de iuſtiā, & iure, difficult. 10. ſ. Vnde debitor. P. Beccanis de Legibus Cap. 7. quæſt. 9. num. 4. Quo- rum ſententia ob grauium iſcriptorum ſic tenen- tium auotitatem non poſteſt penitus reprobari: illius rāmen fundamentum non videtur ſolidum, jam